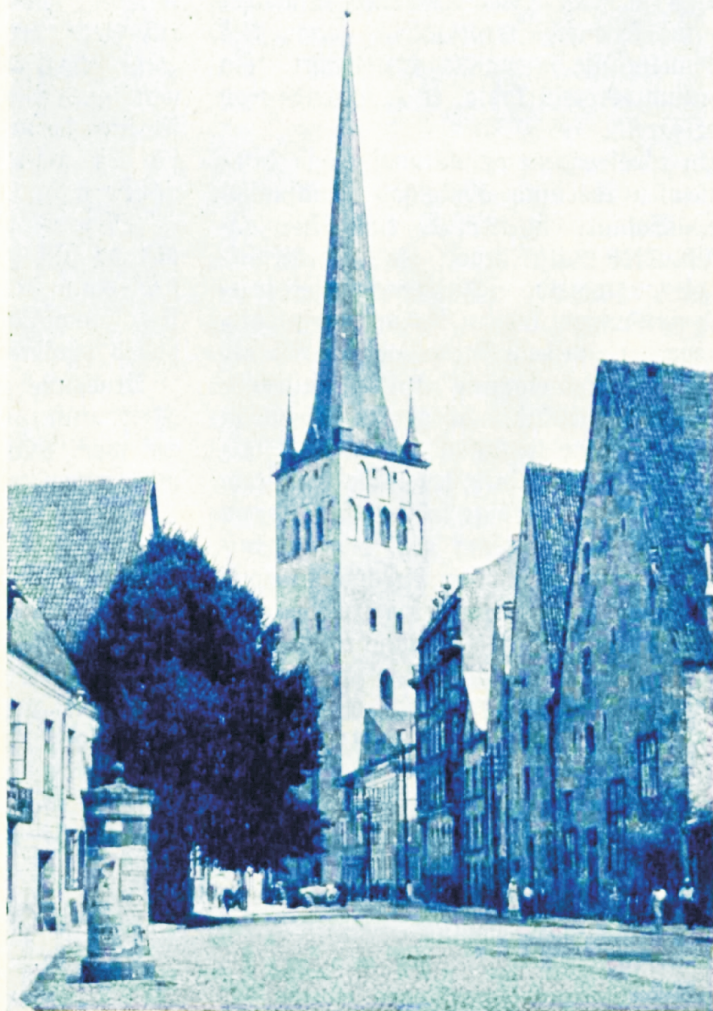

Meie Dood

G
M
M
B
E
R
G

Alja tähtsus.

„... tait jüda teab aega, ja mis kohus on.“ Mat. 8, 6.

Aeg on kallim varandus, mis usaldatud inimestele ja jelle dieti kajutamiseks oleneb igapäevase elu ära. Kuid maewalt leidub ühtki teist asja, millega nii mõttetult ja pillawalt ümber käiakse, kui ajaga. Seda ei mõisteta dieti kajutada.

Siimesel on üldse tegemist kolmejuuguse ajaga, nimelt: minewikuga, olewikuga ja tulewikuga. Minewiku mälestamisele pühendatakse küll kõige rohkem aega. Mõtleme ainult mitmejuuguste tähtsusewadega ühenduses olewatele jõumingutele ja joomingutele, milliste festel fogu kõne- ja mõtteaineks juuremalt loolt minewik on.

Minewikule ja jelle festel teostatud kajulikkudele töödele kui ka nende teostajatele jaagu kõik au; need on austamise ja mälestamise väärt. Ka piibel ütleb usumeeste elu kohta, et „... nende teod käiwad nende järel“.

Minewikku tähelepanu on mitmeti väga kajulik, sest minewiku eeskujud õhutawad jamajuugustele tegudele. Samuti pühendatakse tulewiku plaanidele ja muistustele palju aega. Ka jelle kajulikkude vastu ei saa waielda. Siimene, kellel tulewiku plaanid puunduwad, kes on kaotanud uju tulewiku, võib maewalt midagi forda jaata. Nii siis näeme, et minewiku mäletamine kui ka tulewiku plaanide jepitsemine teatud määral kajulik on ja asi oleks korras, kui me ka jamal määral mõistatime olewikku kajutada. Kuid tegelik elu näitab, et jagedasti juht olewikule kõige vähem tähelepanu kingitakse. See on aga ainsam aeg, millisest inimene võib tõelikkude kasu jaada. Tahame tulewikku õnnelikud olla, siis peame minewikust õpetust wõtma. Ka need mehed, keda praegune rahwapõlv austab ja meeles peab, on ainult sel teel jellele jehufkohale jõudnud, et nad mõistid enesteaegset „olewikku“ dieti hinnata ja kajutada. Kõik, kes aga ainult minewiku ja tulewiku peale mõtlewad, ei saa jellest vähematti kasu.

Meie aeg, aeg, mil juht meie praegune rahwapõlv elab, on aga ka üldiselt tähtis, tähtsam, kui see meile mõnikord paistab, ja jeda juht meieaegsete isäraliste olufordade ja jõundmuste tõttu. Kristus ütles forda oma jõingritele, juhtides nende tähelepanu jelle aja tähtsusele, mil nad elajid, õel-

des: „Endjad on need jilmad, kes näewad mis teie näete. Seht mina ütlen teile, et paljud prohwetid ja kuningad on tahtnud näha, mis teie näete, ja ei ole mitte näinud, ja kuulda, mis teie kuulete, ja ei ole mitte kuulnud“. Luk. 10, 23, 24. Jõingrid nägid jeda ja kuulsid jelle jõnu, keda fogu Jsrael oli aastatuhanded ootanud.

Kõik, kes omaaegseid jõundmusti tähele panid ja neid prohwetite etekulutusete walgel uurisid, mõistid neid eesõiguseid ja aega kajulikult tarwitada. Need olid ka walmis omaaja jõundmustele teadlikult wastuastuma. Teised aga, kellel jelleks hinni puudus, leidsid end pettunult enda walelootuste rufudeit. Kristus hõidid nende kohta, õhates: „Kui jõnagi teaksid, ja weelgi jehinatsel omal päewal, mis jõnu rahuks tarwis läheb; aga nüüd on see jõnu jilma eest warjule pandud... jeepäraht, et ja ei ole tunnud oma armukatsjumi je aega.“ Luk. 19, 42, 44.

Meie wõime ka oma aega isäralikult ajats nimetada juht jelle päraht, et meie ajal igal ajal enneolemata jõuri muundatusi ja edu on näha. Kurjus, jumalajalgamine ja kõikjuugused jeltsfondlijed pahed lewinewad enneolemata määral.

Praegune aeg nõuab igalt inimeselt isäraliselt ettewaatust, jõupingutust ja tajataalu pidamist, et aja wool teda kõlblusete kuristikku ei paistaks, mis inimese nii jõuõijeliselt kui hingeliselt häwitab.

„Meie Aeg“ tahab jellepäraht ajakohaseid jõimustit igaweise tõe walgel jehititada jõiida, kõiki meieaegsete hädaõhtude kohta teadlikult teha ja neile kohajelt wastu astuma õpetada, aega dieti kajutama juhutada ja igapäevase paremale, kõlblikumale elule õhutada. Järgides neile põhimõtetete wõiwad ka meile maksuaks jaada jõnad, mis Kristus oma jõingritele ütles: „Endjad olete teie, kes te näete... ja kuulete...“ Siis wõime fest elutormisid rahulikud ja õnnelikud olla.

Julgeme loota, et austatud lugejafond „Meie Alja“ forget jõhti wääriliselt hindab ja ajakirja tellimiste kui ka kaastõõga riiklikult toetab.

Kõikidele jõumala õnnistust jõowides

Toimetus.

Kaanepildi juure: Olewiste kirik Tallinnas.

Meie Aeg

1. aastakäik.

Vidage aega kalliks!

Nr. 1.

Wõitlus perekonna-elu vastu.

Kindlasti on veel waimjelt iheisemaid, teistest äraolenematuid inimesi; iseloom, kes eneste teed, eraldudes teiste jeltkonnast, ütsildase elu elawad ja jääljuures rahul on. Kuid neid ei ole siiski arwult palju juures inimepers. Kaugelt juurem hulk on neid, kes inimwaenlusest, rahulolematusest wõi ka endaarmastusest aetud piiriawad end wabas-tada oma ümbruskonnast, jooiwides jifemijelt teis-
teist ärarippumatult enda elu elada. Neil näib aga jifiski kõige wähem edu olewat. Ütsifu inimeje fõidetus, kuuluda üldsuse jetta, awaldub jifiski end tugewamana, kui jeda wähest mõeldakse.

Inimene on juba algujelt jaadif ühiskondline olemus. Ütsifuna on ta täiujetu ja abitu oma mõistujega annetatud inimolewuse kohaseid ülesan-deid täitma. Sellest järeldades on wäga tarwi-duskohane, et inimjugu end joo- ja tõukohajelt ühte koondas, täites jeeaga piibli ütelist, et „ei ole hea, et inimene ütsi on.“

Meie ei mõista elu teisiti ette kujutada: iirhe ühinemine teisjega annab wäge ja elu, forda ja kindlustust. Sellest hädatarwilikujest wäljamin-nes ajutas Looja tarkus perekonna. Inimejed pidid end perekondadesse ja ühiskondadesse koon-dama, et jee läbi ühijelt kõikide kasuks tegutsjeda.

Kuid pahad kalduwused tungijid inimeje jüda-messe ja häwitajid jeeal Looja hea tahtmise. Juba esimeses inimpaaris hakkas kurjus juurduma; kaht-lus ja sõnakuulmatus häwitajid algõnne, ja jaid esimesteks waenlasteks perekonna vastu. Raini hinges kerkis üles wiha oma wenna vastu ja ära-nõetud jallimatus käristas katti hiljuti fõidetud jidemed, mis esimesesje perekonda kuulujaid oli ühendanud. Nii on jee kuni meie ajani jäänud. Kadodus ja jallimatus hoiawad alal oma häwitawa mõju ja wõitlewad juurenawal määril „perekonna“ vastu. Meie ajal on wõitlus perekonna vastu üks kurwematest peatiifkidest meieaegses ajaloo. Üks wanaaegne prohjetikulutus kerkib hiiglasjuurena üles meie ees: „Ja inimeje waenlased on tema fo-dakondjed.“ Waadeldes enda ümbruses perekondade elu, leiame jelle ettekuulutuse täpse tõdenmise. Kui palju rahutust ja wõitlust perekondades! Millijel arwul rahulolematust ja libedust! Siin puudub

rinnu kõikide perekondades ilusijksaawate pahede kirjeldamijeks.

„Kodukolde“ jahtumine tuleb enamasti perekon-naelu ehituje jeesmistest fõitidest; aegamööda miis jee abieluhoone murenemijele, lagunemijele ja hä-winemijele. Jgatiis otjib ainult omakaju. Kõit peawad enam oma kui enda elusijtsilijse huwijid jilmas, keda ta forda ometi omale elusijtsilijeks wa-linud. Kui palju head tahtmist, mil määril pala-wat armastust teisje jaoks oli ühije elutee algpäewil! See kerkis jeni, kui ijekus ja endaarmastus kõige hea üle wõimtu jaid ja äralämatajid. Lõput's abielupooled ei mõistnud enam üksteist. Waewalt märgatawad nõrkused, mis jeni kannatuje ja jõb-ralikkujega jalliti, kerkijid müüd korraga hiiglasjuur-teks wigadeks, mis üht wihale ja õigustamatale waljusele wiisid, teisje juures aga jäädama leppima-tuse wälja kutsujid. Ja müüd niijuguses ümbrus-konnas lapsjed! Meed nägid, kuuljid ja elajid kaaja wanemate pahandused. Säwitawalt langes jee kuri jee me noortesje hingedesse ja — uued wõitle-jad perekonnaelu vastu kaswajid üles. Lahkujetus peletab perekonna liikmed eemale kodust, uulitjale ja kohtadesse, kus kurjus ja mitmejuguused pahed wõimul. Nõnda kaswas kõige wäiksematest põh-justest perekonna enda kerkelt wõitlus perekonna enda vastu. Misjuguine mürgine wili jellest kül-wiist kaswab, jeda näitab meile pilk praeguajee-jesje elusse. Milline wiletjusrikas pilt! Perekonna-kurblood, abieluhädad — lahutuje palawik — eneseta-pmine ja n. e. igal pool.

Perekonnaelu weri woolab tuhanded haawaj. Kas peab jee täiesti kuuwaks jooksma?!

Meieaegjed jotsiaaljed hädad perekondades ei olene mitte juurimal määril joomije- ja juitje-tamise tõwedeist, ning teistest ajawooluga kaajas-fäiwatest pahedeist, waid nende tõelik algallikas on enamal jaol rahulolematust perekondades.

Wihakirja piltlikus keeles on öeldud: „Wõtte meile finni rebased, wäikejed rebased, kes wiinamäed ära rikuwad.“ Kahtlustused, ufaldamatus, kan-natamatus, mõmijuste otjimine, ütskõikjus, lahku-jetus jne. on wäikejed rebased, mis perekonna rahu rikuwad ja kõik õnnistuje allikad finni panewad. Selle rinnus weel jüda lööb, mis jaab mõjutatud

meieaegsetest hädadest, kelles veel ligemisearmastuse jädemefesi leegitjemas leidub, see ärgu jäägu erapooletuks. Mees nähku oma naisest enda head jelti-tilist ja õhutagu temas õnnelikkuse tulukest põlema; naine pidagu lugu oma mehest kui juhtijast ja hoolikandjast; wanemad tundku eneste lastes „Sumalast neile kätenjaldatud warandust“, mille eest nad peavad hoolitjema; lapjed ja noored olgu tänulikud ja aupakklikud eneste wanemate vastu. Nõnda hoolitjegu igauits teise eest enne, kui hilja on, et ei tarvitjeks furd oma armjate hana taldal jesta ja kahetjeda.

Kui fõif nõnda ühijel jõul elu ülumat käsku täita püüawad, siis wäheneb wõitlus perekonna vastu, kuna meie Looja au meie kessel paistma haltab, ja oma heleda helgi nende peale heidab, kes tõelikult, armastuses Sumala ja inimeste vastu, ühemeelse perekonna kujundawad, ja nõnda fõigile maailmale ewangeliumi walguist kannawad.

õ. D.

Uueaegne spiritism aja- mürgina.

Meie elame niijuguste ajamärkide ilmumise tähe all, mida piibel juba aastatuhanded tagasi ettekuulutanud. Kui Kristus oma jüingrite küsimusele: „Mis peab sinu tulemise ja maailma aja lõpetuse täht olema,“ wastas, siis juhtis ta muu seas nende tähelepantu hädaohule, mis jaab rahwa seas maad wõtma tema teise tulemise kumbe mõistmise juhtes. Undes teada oma tulemise eeljeid märke ja mil wiijil tema jaab tagasi tulema, ütles ta: „Kui siis keegi teie vastu ütteleb: Waata, siin on Kristus, ehk seal, ärge usfuge mitte. See-pärajt kui nemad teile üttelewad: Waata, tema on kõrwes, ärge minge mitte wälja: Waata, tema on kambrites, ärge usfuge mitte.“ Matt. 24, 23, 26.

Meieaegse spiritismi esindajad ehk meediumide kaudu waimudeilmaga läbikäijad tõendawad, et see ollagi Kristuse tõotatud teistfordne tulemine, et neil olla wõimalik Kristust isiklikult ja nähtawalt wälja kutsuda, kes ka nende waimulikkudel talitustel pühaõhtusöömaaja leiba ja wiina õnnistada, ja jumute waimudelt waimudeilmast teateid jaada.

Ka meil Gestis on spiritistiline liikumine tuntud. Teatawal määral on selle ilmawaate lewimisele tõkkeks olnud spiritismi wastane kirjandus, milles kogu spiritismi tegutsimist pettuseks tembeldatakse ja spiritistide poolt oletatawaid „imefid“ wigurdamijeks ning äärmisel juhusel osawaks „tasukunstiks“ seletatakse.

Igal mõistlikul inimesel ei oleks midagi selle oletamise vastu, kui asja jalgamine jeda olemataks teeks. Kuid spiritismi ainult „tasukunstiks“ pidamine oleks liig kergemeelne tegu. Selle üle tõhjemalt järelemõtlemitjeks annab meile muu seas

ijegi piibel põhjust. Säält leiame, et juba wanasti Saul Samueli waimu wälja kutsuda lasi ja temaga kõneles. (Waata 1. Sam. 28.).

Kas see ilmujajust Samuel oli ja kes need ilmujad wainud üldse on, jeda püütame mõnes järgmises numbris pikemalt waadelda. Selles artiklis lasjeme asjaomaseid isikuid selle kohta jona wõtta, piirdudes ainult küsimuse lahendamijega:

Kas spiritism on fõif pettus?

Kui tahame otjustada jeda küsimust õiglaselt, siis ei wõi me keegi öelda, nagu teewad jeda spiritismijäredad arwustajad: nimelt, et fõif nende „imed“ on aina wigurdamijed ja pettus. Samuti ei wõi keegi tõendada, et fõif nende ilmujad ja teadaanded oleksid „waimude ilmaft“.

Witte keegi ei wõi tungida fangele okultismij moodja käituswiijij murimijes, ilma et ta ei ehmuks fõigijst sellest pettusest ja wiguritiikkidest, mis tulewad tingimata awalikuks spiritismij järelejäijate seas nende läbikäimijes, arwatawate jumute waimudega.

Sir William Barrett, kellest täitja juhustlikult jai üks spiritismij ehtjate ilmutuste tulijem poollehoijaja, ütteleb kurwalt: „Spiritism on palju kannatanud pettuseksaste järeleaimamiste all. Need on fõigutanud ehtjat usku tundmata asjade isjse!“

Edasi tõendab ta: „Ma olen wiimase wiie-teistkümnne aasta jookjil kaasa teinud lugematud spiritistide koosolekud, olen tuttawaks jaanud pal-

Pilt kujutab hehtoblaasmi, ehk meediumi suust eralduwat ainet, millest wäljakutsutawad waimud koosneda.

jude era kui ka elufutseliste meediumidega ja võin tõendada, et kangelit suurem osa nende võimetest ja imedest on ilma mingisuguse väärtuseta, õige spiritualismi mõttes. Täieline pimedus, mis valitseb harilikult seaside ajal, ei võimaldanud teha ustavaid, tõsiseid otusi või jälle kõik need „imed“ polnud muud kui labased taskufunstriku trikirid. Minult vähestel juhustel oli kõrvaldatud igasugune pettus.“

Uued väga mõjuvad tõendused, nende pettusvõimurite järeleuurimisel, on avalikuks tehtud halastamatus paljastamises mitmete kuuljate teadujameeste poolt. Nii ütleb Mc Sereward Carrington oma raamatus: „Loomulikud meediumid, kes lahvutavad ehtsaid nähtusi, on siiski väga haruldased. Ehk ma küll tänapäev olen kindlas usus, et jarnased nähtused on reaalsed ja loomulikud ja et walmude kehastumine on mingi tõelik loodusnähtus, siiski usun ma kindlasti, et 98 protsenti kõigist nähtustest on alatu pettus.“

Sarnased tõsised tõendused meeste poolt, kelle uurimised näitavad, et nad kuigi kalliks ei pea ega anna mingit tähendust 98 protsenti kõigist spiritualismi imedest, lasewad paista õiges walgukses kõik need arwatavad uued ilmutused.

See on ju väga hea meele tuletada kõigile neile lugematu hulkaadele ausalt mõtlewatele, kuid kergeusklikele inimestele, kes usuwad jellesse õpetusse, üslnimetatud tõsiasju. Nad peaksid aru saama, et tõesti suurem osa kõigist nähtustest ja ilmutustest, mille olemasolu juures nad kunagi ei kahtle, pole muud kui osawalt wäljamõeldud alatud wiaurdamised. Nad näewad, et peawad otstima uusi ilmutusi õhkkonnas, mis „on käidetud häbemata pettusega.“

Mitte ainult see, waid ka kõigi nende isikute õiged saadetused maa peale, kes meist on surma läbi lahkunud, pole sir William Barreti sõnade järele pea midagi muud kui julstunud kelmused. „Meie ei wõi,“ ütleb ta, „tunnistada waleks absoluutselt kõiki teiseilma ilmutusi ainult selle tõttu, et paljud neist ilmutustest on õjutunud waledeks.“ Ta mõtleb siin saadetusi, mis saadetakse meile kangeustus-unes wiibivate meediumide läbi. Ta teatab loo ühest naisest, kes pole iialgi elanud, kuid maatamata selle peale ilmutas end meediumi läbi. Üks koosolijatest sai küsimusi kindlasti wäljamõeldud isiku läest teisest ilmast.

Nende tõsiasjade awalikus walgukses wõib piiblikuigeja palju sügawamini aru saada selle ütelse ja wale ettekuulutuste mõjust, mida tähendas Numal, ühenduses nõidumiste ning surmate ettekuulutustega piiblis. See oli Numala sõnade järele jõledus Tema filmis.

Meie ei pea aga unustama, et weel keegi isik pole suutnud tõeks teha, et terwelt kõik uuema aja spiritismi awalduused oleksid kelmustükid. Ei pea mitte oletama, et kui 98 prots. kõigist tõsiasjadest

Samajugune heftoblaaomi eraldumine meediumist.

on õjutunud pettuseks, siis ka kõik 100 protsenti waled oleksid.

Teisest küljest waadates ei ole siin mitte juttu kiuslikkusest, tegutsedes kelmuste ja walede katte paljastamisel, waid küsimus on: kas on tõesti olemas ehtsad waimud? See küsimus wõib jeista wastolus kõigi ülemal antud uurimistega, selle küsimuse kohta.

Mitte ainult hooljad piibliuurijad pole weendunud jelles, waid samuti ka õpetlased. Need samad õpetlased, kes awasid maailmale filmad selle kõigi kohta, mis nad leidjid olemat pettuse, need samad mehed olid sunnitud tõeks tunnistama oma ausate erapooletute uurimiste põhjal, täiesti ehtjate jündmuste olemasolu — nende reaalsust.

Uju puudumine piibli tõdede jisse, suurema hulga jarnaste uurijate seas, tõukas nad alatusesse lõõjudesse, mis olid illes seatud osawate petiste poolt. Nad wõtsid omaks nende spiritistliku tõsiasjade seletuse.

Piibel on kooskõlas niisuguse teadusega, mis tunnustab tõsisteks wäikeste protsenti kõigist ilmutustest, kuid ta ei jaa nõus olla nende teadujameestega, kes langewad wastupidisesse äärmusesse. Need õpetlased, tahtes tõsijelt tundma õppida jeda huvitawat õpetust, langesid koguni pöörase uuema effiõpetuse jisse, mis õpetab, et meie wõime astuda ühendusse surmate waimudega.

(Järgneb.)

Ruhu sammub Aafrika?

Üldine rahwaste oluford on muutunud peale ilmasõda. Kes oli rikas, on nüüd waeleks jäänud, mis oli hiilguses, on nüüd langenud. Kes oli unnitud tagasi hoiduma, on nüüd rõhuvad kitted purustanud ja end wabaks tunnistanud. Kuid weel ei ole ümbermuutumine lõppenud. Aafrika sündmused mõidawad eriliselt kõikide tähelepam. Si wingstone, juur Keis-Aafrika uurija, jaotis omal ajal kirjeldusi jellest mittetuntud ilmajaost hõwitata Euroopale. Ta tegi alguse pärismaalaste käikäigu parandamiseks. Eurooplaste süda sai kaas-tundlikumaks, saades teada, kuidas pärismaalased Aafrikas olid kui kaup, millega mõidi kaubelda. Niisugune kaup oli iegi välismaa turgul. Teine Aafrika uurija — Speke — teatas koledatest olufordadest ja raskustest, mis ta nendega elas kaasa, nimelt Uganda kuningas Muteja kajas, kuhu ta jõudis aastal 1862. Kui Muteja kuulda sai, et wõerad walged on tema wastased, siis laskis ta 50 ijkut kõrgemaft kihist ja 400 lihtkodanikku ärahufata, põhjendades jelle ettefäändega, et need tema alamad olnud jalakawalad ja on takistanud igasuguseid küllalisi tema jutule saamaft, muudu eleks juba warem walged reisirjad wõinud teda näha. See teguwis oli wäga iseloomustaw tollele ajale. Ühe inimese elu ei maksnud midagi. Ühel päewal, kui Speke ta juures oli, käskis kuningas tuua rewolvri, andis jelle oma teenija kätte ja käjutas iht meest maha lasta, kes jääl wähe eemal seisis. Palju uskumatuud koledusi mõiks kirjeldada. Euroopa juhtivad wõinud mõtsid oluforra juhtimise oma kätte ja mõne aasta pärast mõis märgata muutust, mis oli kasuks ka pärismaalastele. Aafrika jaotati ära ja tehti ajumaadeks. Pärismaalane sai wabaks ja omas wõimaluse, elu kõrgemaid otstarbeid õppida. Kes seni oli olnud müüdam, mõis nüüd oma töö läbi elama hakata. Inimese elu hakati kaitsma. Kus oli ajumaa walitus wõimul, jääl asutati koolisid. Misjonäärid rändasid siemaale ja püüdisid pärismaalastelt ära harjutada halbu paganlisi kumbeid ja harjumusi. Aafrika kultuuriline arenemine sündis rahuliselt. Eurooplast, kes rahwa elu parandas ja elamiseks mitmesuguseid fergendusi tõi, peeti kõrgemaks olemuseks. Kuid asjaolu muutus, kui ilmasõda lahti puhkes. Arenemisiwili häwines. Raha aimates sõlmiti ajumaid omawate riikide wahel leping jelles, et Euroopa jõdasid mitte ajumaade arwel pidada. Aga asi kujunes teisiti, lepingut ei peetud. Neile ei antud head eeskujut. Nad nägid, et kriitlased iiksteist häwitawad. Keda enne kõrgemateks olemusteks peeti, hakati nüüd põlgama ja wiiskama. Euroopa walustas endale pankroti ilmasõja läbi Aafrika pärismaalaste juures. Ma luugesin kellegi kirjutusit, kes Aafrika siemaal misjonijaama ajutanud. Tema kaswandikud olid

hoolega oma õppetöö juures ja ta mõis rõõmustada nende usimise üle. Ta imestas, kui furd leidis ihe õpilase käest raamatu Garibaldi wabadussõja üle. „Misparast ja jeda loed,“ küsis ta. „Et walmis olla, kui Aafrika kutsub,“ wastas pois. — Kes saab Aafrika mustade juhiks walgetele wastuastumisel? Waade Aafrika maakaardile aitab meil oluforraft aru saada. Rahwaste lewinamine Aafrikas on sündinud rahwaste sissirändamise läbi Wäike-Aasiast. Nagal Aafrikasse rändajal oli ainult kaks teed walida, kas põhjaranda mööda wõi Niiluse jõge mööda lõuna poole. Kui pöörati lõuna poole, siis jäi Niilus, mis ülemjooksul kahes harus, teenitajaks. Üks jelle allikas ajub Abessinias kiltmaal ja teine allikas on enam siemaal. Abessinias on alanud neegri juguharude rännak. Abessinias oli Aafrika wäraw, kus Semmisoo järeltulijad wõinud. See riik on aimte, kes aastajadafid on isejelaw olnud ja on aastajadafid wõitluses islami wastu oma isejelawuse alles hoidnud. Abessinias oli see, kes Islami (muhameedi usku) takistas lõuna poole tungimaft. Temata oleks Aafrika Islami kätte langenud.

Kauge-Ida kollastele rahwastele on juht Jaapani rahwuseit. Nende poliitika sejab jelles, et idamaade kollaseid rahwaid walgete mõjust wabastada. Kui kriitlaste lääne kultuur umbes saja aasta eest Jaapani jõudis, wõeti jeda wainustusega wastu. Kriitlik kultuur töötas paremust. Kollased algasid oma kodukohas kriitlaste elu uurima. Mis leidsid nad eurooplaste iikfoolides? Nad wiisid „Häckeli ilmanõistatused“ kodumaale kaasa. Leiwajemel töid nad fiwe näljastele hingedele! Samane lugu on ka Hiinaga. Et jääl iileskihutusit tehakse: „Walged ära“, „Kriitlased eemale“, on loomulik tulemus. Samasuguseft näiwad ka lood Abessinias kujunewat. Elanikkude sündames pesitseb juur wiha eurooplaste wastu. Neid ei jallita. Kuigi eurooplased on katjunud Abessinias kindlat sammut astuda, ei ole see neile forda läinud. Loodus iie on neid aidanud isejelawaks jääda. Maakaardilt on näha, et teda piirawad mäed. Peale jelle on põhjapool päikest fõrwetatud Suudani fõrwe ja idapool samuti läbipääsmatu fõrwe, mis neile wõimaldab oma maad kui kindlust kaitsa. Seda wõita on olnud ja jääb raskeks feerdkõnnimuseks. Abessinias wõiwad täulikud olla jellele joodsale maastikule, mille abil nad on weel täna Aafrikas waba rahwas ja hoiawad Euroopa siwiliisatfiooni fiuste weel oma algupärast kultuuri alal. Kõige uuemal ajal on ka Abessinias hakanud Euroopa poliitikaft osa wõtma. Wõetakse wastu Euroopa riikide saadikuid ja saadetakse noori Euroopasse ja Ameerikasse õppima. Ma sõjawäge organiseeritakse ja õpetatakse Euroopa eeskujul? — Misugune on kõigi nende asjade lõpp?

„Skabod“.

„Mu on Israelist läinud“, 1. Sam. 4, 19—22.

Issand on kõigidel aegadel oma kogudust ülen-
dada tahtnud. Prohvet Neesaja läbi teeb ta oma
juure eesmärgi Israelele teatavaks: „Mina tahan
Su kivid ilusasti seada ja jahviirikive in aluseks
panna, ja tahan su aknad teha kristallist, ja su
väravad kallist hiilgavaist kividest ja kõik su ra-
jad armajast kividest.“ 51, 11, 12. Seejama ees-
märk on Issandal ka Uues Testamendis: „Mõnda
kui Kristuski on armastanud kogudust ja on ise-
ennast jelle eest ära annud, et ta seda pidi pü-
hitsema, ja on seda puhtaks pesnud mee pesemise
läbi sõnas, et ta koguduse enesele pidi seadma au-
jaks, üheks koguduseks, kel ei oleks ühtegi wiga
ega kortsu, egu muud sellesarnast, waid et ta pidi
olema püha ja laitmata.“ Ewejuze 5, 25—27.

Et seda kõrget eesmärki saavutada, on Nu-
mal tarwitatud ja tarvitab veel tänapäew teata-
waid kindlaid wahendeid. Misjuugune oleks siis
tee, millisel Jumala lapjed peaksid kõndima, et
jõuda sellele aule, misjuuguse Jumal nende jaoks
on wälja walinud. See tee on väga lihtne. Sõ-
nakuulmatuse läbi kaotas inimene paradüüsi au-
nu läbi Neesusesse ja Jumala käskusid pidades
wõidab ta tagasi kaotatud ilmiüütuse, õmne ja au.
Jumal andis oma rahwale seadused ja käsud ning
näitab nende kaudu teed, mis wiib täiussele. Moo-
se läbi laskis ta kuulutada: „Ja teie peate kõik
jeda pidama ja tegema, sest see on teie tarkus ja
teie mõistus rahwa silma ees, kes kõigist neist sead-
misiist saawad kuulda, ja nemad wõtawad õelda:
Seejamine juur rahwas on tõesti üks tark ja mõit-
lik rahwas. Ja misjuugune juur rahwas on kel
nii õiged seadmised ja kohtuõedused on, kui kõik
see käsuõpetus, mis ma täna teie kätte annan.“ 5.
Moos. 4, 6, 8. Tee, mis wiib aule, on usu ja
sõnakuulmise tee. Usku Neesusesse ning tema kä-
skude pidamist nõuab Jumal igalt inimeselt.

Uga Jumala rahwas on tihti sellest teelt kõr-
wale kaldunud, ning seepärast on ta aegu läbi ela-
nud, kus Jumala au on taist lahkunud ning Jumala
kogudusele on kirjutatud olnud: „Skabod“.

Toome mõningaid näiteid piiblist ja ajalooist.
Issand walis Israeli kui teda Egiptuses orjusena
alandada ja häwitada taheti. Jumal ülendas teda
ning kuulutas talle oma eesmärgi: „Teie peate
mulle preestrite kuningriigiks ja pühaks rahwaks
olema.“ 2. Moos. 19, 6. Ta juhtis neid neli-
kümme aastat kõrwes, et neid kaswatada nende
ülesande kohaselt. Israel õitjes ning arenes.
Sõnakuulelik olles Issanda käskudele saawutas
Israel sarnase seisukorra, et Mooses wõis hüüda:
„Oh, väga õnnis oled ja Israel, kes on Sinu sar-
nane!“ 5. Moos. 33, 29. „Uga kui Jeshurun (s. t.
Israel) lihawaks sai löi ta takka üles, ta on liha-
waks, paksuks ja täis raswa saanud; ja ta jättis
Jumala maha, kes teda teinud ja teotas oma õn-

nistuse kalju ära.“ 5. Moos. 32, 15. Israel lah-
kus pikka mööda Jumala teelt. Kohtumõistjate
ajal, kui kogu wana põlv oli jurnud, hakkas noo-
rem põlv ebajumalaid teenima: „Kui ka kõik selle
põlwe rahwas oli saanud ära foristatud oma wa-
nemate juure, siis tõusis pärast neid üks teise põl-
we rahwas, kes Nehowat ei tunnud ega neid tegu-
sid, mis ta Israelele oli teinud. Ja Israeli lap-
jed tegid kurja Nehowa silma ees ja teenisid Paali;
ja jätsid maha Nehowa, oma wanemate Jumala,
kes neid oli Egiptuse maalt wälja toonud ja käi-
sid teiste Jumalate järel, kes nende rahwa juma-
late seas, mis nende ümberkaudu, ja kummardasid
nende ette ja ärritasid Nehowat. Kui nemad Ne-
howa maha jätsid, siis teenisid nad Paali ja Asta-
roti.“ Kohtu. 2, 10—14. Israel patustas ning
tegi ülekohtu Jumala wastu, mille tõttu ta ka oma
maenlaste ees ei wõinud seista. Eli päewadel ka-
tasid nad lahingu wilistlaste wastu ning see lahing
oli nii häwitaw, et isegi seaduselaegas kümne kä-
juga langes Israeli maenlaste kätte. Kui see sõ-
num rahwani jõudis, siis hüüdis üks Israeli ema,
kes sel ajal lapse sünnitas: Skabod, s. o. au on
Israelist läinud.

Kui Israel oli käsnud ära heitnud elust ja si-
damest, siis kaotas ta need ka wäliselt ning nõn-
da oli au lahkunud. Alles Saawet tõi laeka oma
kohta tagasi ja Saalomon ehitas sellele asupaiga
— Jumalakoja ning need olid jälle Israeli eu-
ja hiilguse-aastad. Sel ajal läks Israeli au üle
kogu maailma, isegi kuningad ja suuruksid tu-
lid Jerusalemma, et näha saada Israeli au. Nhabi
päewil tunnes see au. Kuninga juures oli 850
Paali ja Astarte preestrit. Kuningad Manasse ja
Aman tõid eneste pojad Kaananimaa jumalatele
õwõhriks. (2. Kun. 21, 6.). Israel oli täielikult
langenud ja Jumala käsnud ära heitnud, mille ta-
gajärjeks õutus seitsmekümneaastane Baabeli
wangipõlv. Israel elas muesti Skabodi läbi. Je-
remia kirjeldab jeda seisukorda järgmiselt: „Kui-
das on kuld nii tumedaks läinud ja hää kõige kal-
lim kuld teist nägu saanud? Kuidas on püha pai-
ga kivid ära heidetud kõikide uulitjate nurfadele?
Kallid Siioni lapjed, kes puhtama fulla wastu ar-
watud, kuidas peetakse neid kiviõruõside sarnaseks,
mis potisepa kätetöö.“ Jer. nutul. 4, 1, 2.

Seesus katjus veel kord Israeli tõsta. Ta
lätitas enese jüingrid Israeli kadunud lammaste
juure, kuid Israel heitis need ära. Lunastaja ase-
mel walisid nad Barrabase. Kristus kuulutas
neile oma lõppõnes Skabodi (Matt. 23 ptk.):
„Waata, teie koda peab teile tühjaks jäätama, siia
ei jääta mitte kivi kivilile!“ Kristusel oli Jerusa-
lemast kahju, ning ta nuttis Israeli üle. Luc
Luka 19, 41—44. 70 aastat pääle Kristust elas
Israel oma lõpuliku Skabodi läbi. Tuba enne jeda
pöörasid apostlid ewangeliumiga paganate poole
ning asutasid uue Israeli.

Apostlite koguduse seisukord oli igas asjas ees-
fujulik. Üksmeel, misjoniwaim, annetamine, ja

ohvrimeelsus näitusid täiel määral. Johannes nägi jeda Uue-Seaduse kogudust taevalikus aus ja hiilguses, ehitud päikesega, tähtede krooniga ja kuu-ga jalgade all. Joh. ilm. 12. See kogudus omandas nelipühapäeval Piha Waimu ristimise. Jumal kirjutas oma waimu läbi oma käud usklikkude ju-damesse. Ebr. 10, 16; Eief. 36, 26—28. Kogu-duses oli rikkalikult kõiki waimulikke andeid, nii et tal ei puudunud midagi. Seda koguduse aja-järku kutsub Issand oma sõnas Ewejuseks, s. o. soowimiswäärt. Ilm. 2, 1—5.

Kuid Ennistegija hoiatas oma jüngreid ka-walate kristlaste ja waleprohwetite eest. Ka apos-tel Paulus kuulutas Ewejuse koguduse wanematele, et pärast tema äraminekut tulewad hirmsad hun-did, kes karjale armu ei anna; ka olemat ülekohtu jalaasi juba liikumas, mis peidetult tegutsawat, kuid siis aga oma täiuses esile tulewat, kui apostlid on surunud. Paulus kõneles selgesti üldisest risti-uju langusest. Loe Apostl. tegude 20, 28—30; 2. Tsj. 2, 3—7.

Kõik need sõnad on täide läinud. Äralanguje aeg tuli ning pärast äralangust ilmus ka Kristuje wastane, kes wiis koguduse pörguwärawateni, põh-jatuseni. Teisest kuni neljandama aastasajani oli üldine äralanguje ajajärk. Pärast apostlite sur-ma tuli walewaim kogudusesse ning kestis aasta-jadu. Jumala kogudus langes pea. Jumala sõ-na asemel tulid traditsioonid. Jumala käud ja pühad ajad muudeti teiseks. Singamispäewa ase-mele wõeti paganlik päikesepäew. Paganlikud keis-rid tegutsesid kiriklikes asjus jama wabalt kui eneste riigis. Riik ühendati kirikuga. Kirikus walitjes suur selgusetus ning usklikkude wahel tekkisid mõit-lused. Kristlased hakkasid üksteise wastu mõõka tarwitama. Keiser Konstantiin, weel pagan, kut-sus kofku kiriku konsiliumi Nikeas 325. a. Sellel konsiliumil tunnistasid piiskopid ja kogudusekarja-sed kõik paganliku funinga talitused waimulikes asjus õigeks. Eht küll waimulikud selajal, kes püüdisid maailma au ja wõimu järgi, jeda kon-siliumi kiitsid ning, juues keisri juures pidul kuld-kaussidest wiina, kuulutasid, et nüüd olemat ala-nud Kristuje riigi kuldne aja-ärk, kuid siiski jellele wäliselt hiilgawale konsiliumile oli kirjutatud Ka-hod! Au on läinud. Sellega algab nüüd pime kettaeg.

Keskaja kristlik kirik oli kõik kaotanud, mis oli kristlik ja õige; ka jarnanes rohkem paganlusele kui Kristuse õpetusele — ewangeliumile. Jumala sõ-na asemel wõeti tarwitusele kiriklikud traditsioonid ning Issanda käud asetati inimeste sissejeadete ja õpetustega. Kirik tarwitas riigiwõimu, et taga kiulata ja häwitada ketsereid, s. t. neid, kes jul-gesid kiriku kristusewastaselisele tegewusele wastu astuda, ning kes hukka mõistsid awalikult waimu-likkude patuje elu.

(Särgneb).

Maailma kahesugune lõikus.

Oli kuum. Pilweteta selgest taewast langesid maa peale kuumad päikesekiired. Kaugel silma-piiril kerkis kõrgele lumega kaetud mägi Mt. Shasta, majesteetlikult, otse kui waimude pette-pilt. Oli lõikuse aeg. Lähedal ning kaugel, nii palju kui film ulatas nägema, paisisid kollased wiljapõllud, täis wiljakat saaki. Kuldkollast wilja jaadeti hoolikalt laiali kõikidesse maailma nur-kadesse, et olla õnnistatud rikkalikuks toiduks suur-tele inimhulkadele. Mitmete penikoormate kau-gusel oli maapind kaetud tolmupilwetega, mida jünnitasid lugematud lõikusmasinad, suured ho-buste ja inimeste hulgad. Eht oli täidetud käre ja müraga, mida jünnitas kõik see tegewus, ja mis oli kuulda kaugale ümbrusesse. See oli reaalne elulõikus.

Matuserong.

Nüüd seisatasin ma pilguks oma töö juures ja pühkisid higi näolt. Siis nägin üht pilti, mida ei suuda iialgi unustada. Umbes kilomeetri pik-tune wanfrite rida liikus pikkamisi waitkelt jurnu-wantri järel, nad jakkasid oma kurba teed minu läheduses maanteel. See oli kahe wenna, mõrtju-kapoisi, matuserong. Need mõlemad röömiti wan-gist ja tapeti wihase rahwahulga poolt omaohtu teel, sest nende juhtunud rööwimised ja reisijate tapmised maanteedel olid ärritatud rahwahulgad wiinud jarnasele metsitule teole. Nüüd pidi nende elatanud isa, kes oli kõigist wäga lugupeetud mees terwes ümbruses, kaasa tegema ja läbi elama jelle wiimase õudse matusetekoma. See oli jurn-ma lõikus.

Meie lõikame jeda, mida ise oleme küllwanud. Piha kirjas on öeldud: „Ärge laske endid eksitada, Jumal ei lasse ennast pilgata: mis inimene iiales küllwab, jeda peab tema lõikama.“ Suured maa-harijate jalgad muudawad talwe jookkul määratud maa-alad wäetatud põldudeks, kewadel jeemenda-takse need lugematute küllwimasinate abil, seeme kaetakse kobeda, rammusa mullaga. Põllumehe töö on tehtud — nüüd on weel tarwilised teised tähtsad tegurid: wihm, kaste ja päikesepaiste. On need küllaldaselt tegewuses — tuleb hea wilja-aasta. Meie oleme kindlad, et sügisel lõikame, kus kolmkümmend seemet, kus kuuskümmend, kus isegi jada seemet.

Ma olen töötanud palju aastaid põllutöö alal, olen koristanud tuhanded tiinud wilja. Kuid ku-nagi ei lõikanud ma niisu wõi kaera sealt, kuhu oli küllwatud rufis. Kui meie läksime wälja põl-dudele, ei üllatanud meid jüugugi wäljahöörumine rasketest wiljapeadest terwed peotäied kuldseid niisu-teri — me teadsime, et olime küllwanud niisu...

Tänapäev on meil käsil aga foguni teistjagune lõikus. Lõikus, mis on suureks üllatuseks walituswõimudele, lastefaswatajatele, isegi õigusteadlastele. See on kuritööde lõikus. Kohtumine on sama suur, kui oli siis, kui majapidaja sulajad leidsid põllult umbrohtu. Ka wastus on sarnane: „Seda on waenlane teinud.“ Juba aastate eest jai see seeme würgasti külwatud mõningate poolt, kuid kunagi ei tehtud seda sarnasel määral, kui praegu. Jumala seadmiised on üldiselt ja awalikult tallatud jalge alla. Mufus ja wooruslikud mõisted on inimestele saanud asjaks, millele harwa, wõib-olla mõnel üksikul päewal aastas mõeldakse. Kirjandus — jah kahjuks isegi nõndanimetatud parem kirjandus — rääkimata jopatirjandusest, millel kahjuks meie päewil täielik eluõigus, rööwib rahwast Jumala, usu ja õigluse tunde, püüdes uputada kõiki ainult maifete elumaitmise ihade rahuldamisesse. Tihti ülistatakse niisuguste ideede edendajaid kangelastena ja teerajajatena.

Ujafirjandus lewitab teateid kõiksugustest hirmsateist kuritegudest, mis seeläbi weel paljudesse eeskujuks ja järeletegemisele õhtutuseks jaab. See külm, mis kestab juba mitmed aastakümned, on nüüd idanema hakkanud ja lohkama lõõnud ja nüüd näeme kõikjal selle järeldusi — lõikust.

Praegu on meil väga mõeks saamas raadio. Mitte ainult linnades, waid ka üksikutes talumajades, mägestikkunnides ja merefaartel kõlawad ta helid, laotades laiali kõike seda, mis sisse räägitakse. Loomulikult mõiks selle kaudu palju head lewitada, millist tõeasja arwele mõttes ka mitmed kristlikud ringkonnad selle abil oma põhimõtteid propageerivad. Kuid nähtawasti ei ole nad weel teadlikud sellega üheskõõwa hädaõhu suuruselt, mis paratamatult ka pahede mõistlemata lewitajaks jaab. Et maailmas kurjusel enamus ja ülekaal on, siis lewitab ta ka oma armukohasel määral kõike ilmalikku, pakkudes kõiksugu kõlbmatuid naljalugusid, jazz-muusikat ja alamäärtuslikku, labast janti. Kaugelt suurem osa inimesi aga ei jõua enda üle walitseja ja tarwitawad sama abinõu, mis on hea ja õpetliku asja lewitamiseks kasulik — iseneisel kahjuks. Kui nüüd meie ajal niisugune enneolemata külwiwõimalus on, misjagune on siis lõikus? Selle lõikuse aidad — wanglad — on täidetud wiimase wõimaluseni.

Üks tähtsamatest kohtunikudest ütles hiljuti praeguse maailmakorra kohta: „On tungiw wadjadus järele kaaluda, kui sügawalt kuritegewuse lained on üleujutanud terve meie kodumaa. Mates 1900. aastast, on kuritegewus ühisriikides kaswanud terwelt 350 protsenti. Kuritegewuse rahalised kahjud on sama suured, kui riigiwõlad.“

Niisugune on lõikus; selle lõppu pole meil

weel kaugale näha. Erialgjed järeldused on liig õudsed, et neid rohkem kirjeldada.

Ewangeeliumi lõikus.

Kui umbrohi on walmis lõikuseks, algab ewangeeliumi lõikus hoogsamalt kui ial enne. Kristus ütleb: „Eks teie ise ei ütle, et weel neli kuud on, siis tuleb lõikus kätte? Waata, mina ütlen teile: Tõstke oma silmad üles ja waadake põldusid, sest nemad on ju walged lõikusele.“ Joan. 4,35.

Tawet juhtis juba wanasti tähelepanu waimuliku külwi ja lõikuse peale, öeldes: „Kes filmaweeaga külwawad, need lõikawad hõiskamisega.“

„Kes käib ikka peale ja nutab, seemet külwi tarwis kandes, see tuleb tõesti hõiskamisega ja kannab oma wihkusi.“

Paul 12. 6 : 5,6.

Seeme on külitud piinade ja filmapirasatega mitte ainult tööliste pool, waid ka Issanda poolt, seepärast wõime röömuga waadelda jalapäraseid pilte Ewangeeliumi lõikusest.

Üksikutelt merefaartelt on hinged wastanud kümnete tuhandete kaupa lõikaja röömsatele kufsetele. See pole weel mitte see suur lõikus, millest arusaadawalt peame oja wõtma meie kõik. Praegu tahan ma kõneleda erilisel kohel suurest lõikusest — maapealsest lõikusest. Issand ütleb: „Lõikus on maailma lõpetus, ja lõikajad on inglid.“ Kuuekuhanda aasta jookkul on surmawikat õlnud tegewuses lõikuses. Ta niitis maha nii umbrohu kui niisu üheskoos segamini. Ja juba tuleb nüüd elulõikus. Sgaurks Jumala poegadeist ning tütardest, kes on praegu uinumasa, ärkawad kord igamejel hommitul, kaetud surematusega, kui riietega. Terwed kui õitswad lilled, hõiskawad nad wõidulaulusid wõjdetud surma ning haura üle. Seal on Adam oma erilises jumalikus olekus; Abel kes warises esimesena surma; Noa — esimene laewaehitaja; Jumala sõber Abram; õigluse jutlustaja Lott jne.

Sejaja teatab oma ettekuulutusel: „Ma tahan põhjamaale öelda: Anna; ja lõunamaale: Ara pea finni, too mu pojad kaugelt, ja mu tütreid maa otsast.“

„Kõik, keda nimetatakse mu nime järele, ja keda ma loonud omaks auks, keda ma olen walmistanud, keda mina ka teinud.“

„Too wälja pime rahwas, kel filmad on, ja kurdid, kel kõrwad on.“

Jesaja 43 : 6—8.

„Waata, teised tulewad kaugelt, ja waata teised põhja- ja õhtupoolt, ja teised Sinimi (Siina) maalt.“

Jesaja 49 : 12.

„Siis peab jalutu hüppama kui hirtu ja keeletu keel laulma.“

„Ja Jehowa lunastatud tulewad tagasi, ja lähewad Siioni hõiskamisega, ja igawene rõõm on nende pea peal; nemad saawad kätte lusti ja rõõmu, aga kurbtus ja ohkamine põgenewad ära.“

Sejaja 35 : 10.

Kui Jumal lõikab.

Tõesti üks imeline pilt on maalitud jellest päewast. Apostel Paulus ütleb:

„Sest jeda ütleme meie teile, kui Issanda sõna, et meie, kes meie elame ja üle jääme Issanda tulemise ajani, ei pea nende ette jõudma, kes on magama läinud.“

„Sest et Issand ise tahab maha tulla taewast jõjakisendamise, peaingli hääle ning Jumala paanaga, ja kes Kristuse sees surnud, need peawad üles tõusma esmalt.“

„Pärast peab meid, kes meie elame ja üle jääme, ühes nendega pilwede sees ristama Issanda wastu taewa poole; ja nõnda peame meie ikka Issandaga olema.“

1. Tessalonika 4: 15—17.

Uga pilt teisest lõikusest, surma lõikusest, on äärmiselt õudne. Joannes ütleb selle jõundumise kohta: „Ja ingel pistis oma sirbi maa külge ja lõikas maa wiinamäe ära ja viskas marjad Jumala kange wiha huure jurutõrre sisse.“

Summa lõikuse alla saad sina kord kuuluma, jeda on jul võimalik otustada ja walida.

Teaduse effitused.

Kui keiserliku Rooma riigi päewadel mõidukas wäejuhataja läbi tänamate sõitis, siis keisis, nii jutustatakse, tema selja taga wantril ori, kes pidi oma isandale wahetpidamata soostama: „Somnium memento te,“ see tähendab: „Mõttele, et ja ikka weel inimene oled.“ Sarnast asja mõiks tänapäewal loodusteadusele joowitada. Kus teda ikka terwitatakse kui huurt inimsoo wabastajat ebaaju ja rumaluse orjusest, seal ei tohi tema tõelised jõbrad jätta õpetlaste tähelepantu jellele jätima, et mitte kõik huured elu küsimused pole weel teadusliku uurimisega lahendatud. Meie päewil jaab jeda kõige paremini teha, kui juhitakse tähelepantu neile effitustele, mida waremalt kama aega teaduseks peeti.

Maafetas ja teised rumalused.

Juba wanal ajal olid teadusesse ekslikud arwamised pugunud, mis leidsid üldist wastuwõttu. Wiist teab küll igakuks Ptolemäuse kujutlust maailmast, mille järele maa pidi olema kettakujuline, mille ümber päike ja planeedid ringi- ja poolringikujulistel teedel liikusid. Seda arwamist

peeti üle aastatuhande wastuwaidlematult kõijasjauludele wastawaks. Sarnal wiisil walities phlogiston-teooria teatud aja, ilma et see tõelise teaduse edu tunduwalt takistanud oleks. Snnelikul kombel oleme me ainult alguse teinud, ei aegamisi tungida meie taewa Issa käekirja mõttesse, mida ta siin maa peal ja ülal taewas oma töödele jätunud. See ei õigusta meid uhked olema, nagu oleks meie kõik saawutanud, sest siinjuures ei wõi me unustada, kui jagedasti effitused terwete inim põlwele mõtted wangis hoidnud ja neid haritud ilma ilikoolides ja teaduslikkudes ringfondades edasi antud. Palju enam peaks teadmine harnasest puudulikkujust kaine-stawalt meie aja teadlastele mõjuma, kes arwawad, et nad juba kõik teadmisel on omanud.

Enesetundmisele tuleku tunnused.

Omegi jiski teeme weel jelles edusamme. Sarnase edu kindlamaks tunnuseks on, et tänapäew mõned filmapaistwamad mõõduandwate loodus-teaduste keskel on arukalt wõtnud seisukoha kõik-teaduse piiride wastu. Kui juba fundamentaaliliks laagris walitseb rõõm iga teadlase üle, kes kõrwale kaldub, siis peab teatud kitjamas ringkonnas eriti terwitama, et dr. Robert M. Millikan, kosmiliste kiirte leintaja, awalikult tunnustab, et füüsika kahjatsseb nüüd wäga oma endist kammis kõrki ülalpidamist.

Umber kolmkümmend aastat tagasi seletas feegi kuulsaime tolle aja meesest teadusliku ühingu esindajate ees, et kõik huured leind füüsika alal on tõenäoliselt juba tehtud. Tulewikus wõib edusamme teha ainult juba olemasolewate arwutamiste järeleproowimiste ja nende parandamiste alal. Kõik, mis on põhipanewa tähtsusega ilma nähtuste seletamiseks, olewat füüsika juba päewawalgele toonud.

Tänapäew on füüsika wähem enesekindel. Nline püüwusjeadus kaotas oma maksimuse raadiumi ja raadioaktiiviteedi leiuga. Ssegi energia püüwusjeadus ei näe mitte enam wastupidawat elektroonide ja protoonide teooria ees, mis õpetab, et kõik aine on neist ehitatud.

Nõnda oleme meie mitmeti kindlaks teinud, et me wõime üsksikuid elektroone aatomitest eraldada, nii et nad teatud kiirusega eemale paisatakse, kus nad kutsuwad esile nähtuse, millest ei wõinud waremalt mõttetargad ega füüsikud undki näha. Ka wastupidist wõib oletada. Ehk küll meil pole weel õnnestunud milgi wiisil elektroonidest ainet ehitada, teame siiski, et aine aatomid on kokku pandud neist osalt positiivseist, osalt negatiivseist kõige wäiksemast elektrioosakestest. Wähemalt raadioaktiiviteet ja kõik walgusnähtused lasewad end kõige paremini selle teooriaga seletada, et energia kiirgab wäikeste jademekestena, mida nimetatakse

kwantideks; meie seisame siin juure hulga uute nähtuste ees, mil pole wana laineteooriaga midagi ühist.

Rajulik õpetus.

Ülalnimetatud professor Millikan kirjutab: „Meil pole praegusel ajal mingit ühtlast seletust füüsikalistele nähtustele ja meie oleme õppinud jeda siise hingama ja üles tunnistama. Mõnda kasutame me nii, nagu see kohane näib, laineõpetust ja ka kwantide teooriat ja oleme teinud katset nende kahe wastupidise teooria wahel kofkulepet sobitada. Meie õpime küll enam seadusi tundma, mille järele looduse nähtused juunivad; küiski on see aeg möödas, mil iga füüsik uskus, et ta teab ilmfonna ehituse füüsikalisi aluseid, nagu me neid arvasime 19. sajangul leidnud olewat. Tänapäewa leiud on meile kasuliku õpetuse annud, mis täidab meid imestuse ja rõõmuga. Meie oleme õppinud endid mitte nii kõijest wõtma, nagu tegid jeda enestega 19. sajangu füüsikud. (Evolution in Science and Religion“ lhf. 27, 29). See on kindlasti mõistlik, isegi ainuke õige tee, kõige parem loodusteadlik seisukoha wõtmine. Newton, Galilei, Pasteur ja Kelvin, nagu kõif teised teedrajawad loodusteadlased, ei olnud juurustaiad mehed. Nad said aru, et nad on kui lapsed, kes mererannal mängiwad ning jelle üle wäga rõõmsad on, kui nad leiawad mõne kiwifese, mis on ilusam kui teised, kuna nende jalge ees laiub kaugele suur tõe ookean.

Kõige tähtsam loodusteaduse harudest, geoloogia, nõuab erakordselt laialisi teadmisi. Peab olema hea alus wähemalt zooloogias ja botaanikas, füüsikas ja keemias. Mendeta ei wõi mitte hästi hakata uurima maakera ajalugu. Smetu- seks teadfid geoloogia isad umbes jada aastat tagasi waevalt rohkem neist põhipanewaiist teadustest, kui keskajal. Ka ei tunnud nad maakeraist rohkem, kui mõne nurga, nimelt Loode-Euroopas ja Iihisriikides idapoolses osas. Peale jelle polnud kiwistuste uurijad tol ajal muud, kui harulduste forjajad, nende tegewus ei ole mitte rohkem teaduse nime wääriline kui tänapäewa wanade marfide ja rahade forjamine. Sellepärast on loomulik, et teooriaid, mida nüisugused inimesed löid — teooriaid, mis kuni meie päewini piisunud — wõib waevalt kõrgemini hinnata, kui nende arwanisi, kes ainult wähe wõi peaaegu jugugi pole saanud teaduslikku haridust ja kellel on ainult piiratud mõisted asjade olemusest.

Nende ebateaduslikkude waadete hulka sel alal, mis umbes jada aastat tagasi meile üle tulnud on, kuulub kujuklus geoloogilistest ajajärfudest. Oldi arwanisel, et muudatusi, mis maakeral on juundunud, wõib seletada aja ja jõu koosmõjuga. Meie wõime kujutada, et loodusjõud kas juu-

rema mõjuga liihifese aja jookful tegutsesid wõi ka, et nad nõrgemalt kawa aega tegutsesid. Kriti- peeti teooriat, mille järele loodusjõud aeglasest pikemat aega tegutsesid, ühfinda filosoofiliseks, ja teaduslikuks. Siin ehitati aga liiwale, sest unustati hoopis ära, et asi on alles siis tõeliselt teaduslik, kui see arwamine on rajatud kõijasjadele aga mitte oletustele.

Kui asi puutus ainult tegewuse ulatusse, siis wõiks aja jookful näha tajandumist energia lõpuna. Mõnda wõiks oletada, et keegi kangelane wõiks sajanquid wältawa raske töö järele liiwast ja kiwideist mäefõrguse hunniku teha; kuid kuniagi ei wõi nüisugune toore jõu wäljendus mõnda Parthenoni wõi Karnaki templit luua. Kui meie nüüd teaduslikule seisukohale ajume ja oma otjustel ainult kõijasjadedest wälja läheme, siis ei tohiks olla raske otjustada, kas on looduses kõif ajad sama wiisil tegewuses olnud, nagu meie jeda tänapäew näeme.

Ainult et me jeda unustame, on wõimalik, et me wähest täiesti teadusewastased oletused üles seame, kui oleks kõifjal maakeral aset leidnud muudatustel aja kestvus mööduandew.

Mida aeg ei juuda.

Du mõndagi olemas, mida ei wõi ükskõik kui pikk ajajärf korda jaata, kestku see kas miljoneid wõi miljardeid aastaid. Du mõni feedise alalhoin riist õhukindlana juletud, siis ei teki seal sees ilalgi elu. Ka ei muutu ükski amööb ega weeloomake putukaks. Munaist ei saa ükskõik kui pika aja festes poega, kui see pole enne jugutatud; on see juundunud, siis kulub selleks ainult 21 päewa.

Edasi ei juuda sajad miljoid aastad teha mõnest nõdrameelset tarka inimest.

Selleks on rohkem tarwis, kui ainult aega, nimelt wastawat põlwenemist. Siis aga peaks nõrgamõistusline weel ford ja parematest wane- matest juundima. Selleks pole mitte tarwis jada miljonit aastat, waid ainult 9 kuud.

Tunnistame nüüd rahulikult: ka miljonite aastatega mõistakfime meie wähe peale hakata, kui meie — juhusel kui see wõimalik oleks — peakfime sellega muudatusi looduses esile kufjuma. Mastateist ühfinda pole mitte küllast mingiuguste loodusnäituste seletamiseks. Kõif wältab oma teatud aja. Saja miljoni aastaga wõime me sama wähe looduses ümber luua, kui härga sama aja jookful luuletama õpetada. Särjad pole luuletajad ja neil oleks sel alal saja miljoni aasta jookful nüisama wähe edu, kui saja sekundigi festel.

(Järgneb.)

Kodufolde!

Ena märgitud piibel.

(Särg „Tõe Sõnumid“ nr. 5.)

„Mul on,“ ütles kapten, „üks wäljawõte ühest firjatööst päewa järjekorra muutuse kohta, mida ma mõne aasta eest lugesin, ja te lubate mul seda ette lugeda. See selgitab terve asjaolu palju paremini, kui ma oma sõnadega võin teha. Siin selgitatakse järgmiselt:

Maakera pöörlemist mõotmise järele teatud kohast mõõdetakse ja loetakse päewi, aga mitte pöörlemisest, mis reisi ja oma päewaraamatuste on üles märkinud. Kes ida või lääne suunas ümber maailma reisib, kaldub maakera pöörlemise tõttu arvude järjekorrast kõrwale, mida arwatakse teatud kohal paigal seisdes ja seda wahet peab ühtlustatama. See on kõik, mis on ühenduses kiisimusega, kas on ümargusel maakeral ühetaoliselt kindlat ja määramatut päewa. Ükski, kes ühest määratud kohast pöörlemist jälgib, ei kaota päewa.

Selleks üks näide: ütleme, et keegi algas reisi ühest teatud kohast ümber maailma ida suunas ja ta jõuab täpselt künne päewa pärast samas kohas tagasi. Üsna loomulikult kannab maakera teda iga päew pöörlemisel ringi. Et ta aga läänest ida poole sõites maakera ühes käib, siis jõuab ta iga päew ühe kümnendiku maakera ümbermõõdust ette, mis künne päewa jooksul künnest kümnendikust teeb wälja ühe terve maakera ümbermõõdu. Kui ta jälle alguskohta on tagasi jõudnud, siis ta saab neilt teada, kes kohal wiibisid, et päike on teinud künne ringi ja nii on künne päewa mõõdunud. Aga teda on maakera niisama palju korda ringi kannud, kui neidki, kuid peale selle on ta ka ise ühe ringi ümber maakera teinud, mis tähendas temale nii palju, nagu üks järgmine ring. See teeb wälja tema igapäewaste märkuste järele tema kalendis üksteistkümmend päewa künne asemel. Mis peab ta siis üleliigse päewaga tegema? Ta peab lihtsalt oma arwestamise järgi ühe päewa wälja jätma. Aga mis pärast? Lihtsalt sellepärast, et ta teab, et maakera on ainult künne ringi teinud nagu seda on alguskohas kindlaks tehtud. Seit siin ei ole mitte mõõduandew mitu ringi on tema ise teinud, waid maakera pöörlemisest olenewad päewad.

Kui keegi reisib ümber maakera lääne suunas, siis künnib ettejõudmine wastupidiselt. Kui tema edasiliikumise kiirus on wõrdne esimesele, siis läheb temal enese arwestamise järele iga päew üks kümnendik maakera ümbermõõdust kaduma. Künne päewa jooksul läheks tal kaduma terve ring ümber maakera ja alguskohta tagasi jõudes, leiab ta,

et tema oma kalender näitab ainult üheksa päewa künne asemel. Mis peaks ta tegema? Ta peab oma arwestamise järele kaduma läinud päewa juure liisama. Mis pärast? Seit ta teab, et maakera on teinud tõeliselt künne ringi. Künni ta ise, nagu esinenegi, ükskord ümber maakera käis, siis oli tema suund niisugune, mis näis ühte maakera ringkäiku kaotawat ja nii jäi see tema arwestamise järele puudus, selle asemel, et ühte juureliisada, nagu see oli esimesel juhul. Künnid peab ta ise ühe juure liisama, et tõelist asjaolu ühtlustada.

Üks lihtne näide weel, mida iga päew wõib tähelepanna, et asja selgemaks teha. Weerand kilomeetri pikkune kaubarong liigub aeglaselt edasi kaugust, mis on sama pikk kui rong, see on weerand kilomeetrit, nii et wiimane wagun sääl seisab, kus enne arasõitu wedur seisis. Samal ajal läheb konduktor wiimast wagunist alates läbi wagunite weduri poole sama kiirusega, kui rong sõidab. Kui rong seisma jääb, siis on ta ka weduri juure jõudnud. Rong on teda edasi wiinud weerand kilomeetrit ja ta ise käis ka weerand kilomeetrit ja nii on ta endiselt peatuskohast juba pool kilomeetrit eemal. Ütleme, et teine konduktor läheb rongi wäljasõites weduri juurest läbi wagunite wiimasesse wagunisse kiirusega, mis wõrdub rongi liikumisele. Kui rong peatub, siis on ta ka wiimasesse wagunisse jõudnud. Et ta edasiliikumine künnis wastupidises suunas, siis kaotas ta rongi edasiliikumise kauguse ja ta on samal kohal, kus ta oli enne rongi arasõitu. Esimene konduktor käib nii weerand kilomeetrit ja kiirendab sellega edasiliikumise kiirust kahelkordseks ja peatusel on ta endiselt peatuskohast eemaldunud poole kilomeetri wõrra. Teine konduktor käib ka weerand kilomeetrit, kuid ta edasiliikumine ja rongi liikumine kaotawad edasijõudmise kiiruse ja rongi peatusel on ta samal kohal, kust rong wälja sõitis. Samal põhimõttel wõidab ida suunas ümber maailma reisi ja ühe päewa, kuna lääne suunas reisi ja kaotab ühe päewa.

Kaupmees härra Severance palus selle pääle luba, et kapteni poolt etteloetud wäljawõtet täiendada sellega, mis temal oli selle aine kohta. Ta luges:

„Ühe päewa fordumise ja wahelajäämise põhjus päewa järjekorra muutumise joonel saab meile aru jaadawaks, kui me wahelajärele mõtleme. Kui maakeral on ühes kohas päikese loojamine, siis on samal ajal kujukil päikejõudus, lõuna ja kesköö. Kujutame ette, et me wõime ümber maailma reisida niisama kiiresti, nagu maakera oma telje ümber pöörleb, ja me algaksime reisi Londonist teisi päewal päikejõudu ajal lääne suunas. See künnitaks meile ühtejõudu kestwa teisi päewa hommikuse päikejõudu. Aga kui me jõuame reisi alguskohta tagasi, siis peame seda aega juba järgmiseks päewaks nimetama, seit neil, kes kohale jäid, oli lõu-

na aeg, päikese loojamine ja kehtöö olnud ja nii järgmisel hommikul on juba kehtnädal. Sellepärast oleme me sunnitud oma ajaarvamist muutma, nii et me nimetame seda filmapilku Londonist idapool teispäevaks, kuna läänepool aga kehtnädalaks. See oleks jee koht, kus päev vahetab. Et aga hoiduda arusaamatusest, siis on päeva järjekorra muutumise joon, kus päev muutub kindlaksmääratud kohal, kus inimesi ei ela. Me võime uskuda, et see on jee koht, mida Looja päeva alguspunktiks seadis. See ei tee vahet, millal ja kummalt poolt tülles me sellest muutuse joonest üle sõidame, kuid me peame tõsiasjaks pidama, et sellest ühel pool on üks päev ja teisel pool teine päev. Selleks piirjooneks on määratud 180. pikkuskraad.

Selle korralduse abil tehatse päevad kindlaks ja nimelt, kui päike on ringi ära teinud, siis märgitakse jee kalendris üles ja järgmine päev on tulnud tema ajemele. Ükskõik misjugal kohal maakeral me oleme, ööpäev on ikka 24 tundi pikk ja järgmised korduvad ikka sama pikkused. On tõsi, et idasuunas reisides päevad ei ole ühepikkused nendega, kui läänesuunas reisijume, kuid päeva järjekorra muutuse joonel saab jee wahel ühtlustatud ja ümber maakera jõites leitakse, et ajaarvamine jünnib, ilma et kalendris wiga ette tuleks.“

„Ütelge, härra kapten, kes on selle loo päeva järjekorra muutmise joonega wälja mõelnud? Miks on kõik sellega üksmeelsed?“ Kääkija oli näha toore iseloomuga poisiks kuskilt läänepoolsest maajaost. „Meie seltsilisel, härra kaptenil, oli hea mõte. Kas te ei jutustaks midagi päewa järjekorra muutumise joone alguse üle,“ ütles härra Severance.

Päewa järjekorra muutus on tuntud sellest ajast, kui rahwad rändasid üle maakera leiali. Ma leiab piibli, et inimjoo hällipait enne weepuutust oli Eufraati madalikul — nõnda idapoolisel maakeral. Säält rändasid inimesed ida- ja läänepoole kuni kõige kaugemate maaosadeni Euroopas ja Aafrikas ja aastasajad hiljem weel edasi läänepoole läänepoolisel maakeral. Algusel Eufraati kallastel tuntud päew kanti muutmataks ida- ja läänemaadesse selle wahega, et idapool algas jee päew warem ja läänepool hiljem.

Et jee tõsi on, võib näha sellest, et keegi võib ette wõtta reisi Jaapani pealinnast Pekingist lääne poole San-Franciscosse ja kogu teel, kust ta sõidab, võib julge olla oma kalendri peale. Teiste sõnadega, ta jälgib loomulikku päewade käiku ja ta ei pruugi ihtegi muudatust ette wõtta. Reisides Pekingist idapoolsele San-Franciscosse, ta jõuab ette harilikust päewa algusest ja lõpust ja siis peab ta sellega ihtlustama, mis tal kohale jõudes ees on.

Mulle paistab, et kõige kõrgem, kes rahwaid juhtis elama ajuma, on oma ettenägemuses isegi nii korraldanud, et päewa algus ja lõpp — üks kindlaksmääratud koht, kus inimesed pidid maakera

pöörlemist üles märkima ja lugema — pidi ajuma Waitjel Dofeanil.“

„Kas jee siis mingit raskust ei tee pühapäewa pühitsemises, härra kapten,“ küsis endine küsija jälle.

„Ei kõige vähematti,“ oli wastus. „See aitab mind pühapäewa pidada, niisama nagu igal teisel, kes hoolega püüab Jumala käsku kuulda.“

„Härra kapten, ma ei ole kristlane ega pühitse ihtegi päewa. Mul pole üldse olnud arusaamist hingamispäewa küsimuses, mille kohta õpetajad eile mitmesjugal arvamisel olid. Müüd hakkab ma alles sellest aru saama päewa muutuse küsimuse kaudu, kuid ma tahan teada, kas te tõesti usute, et inimesed sellega Jumala käsku peavad, kui nad pühapäewa (päikesepäew) pühitsewad. On pühapäew nädala seitsmes päew? Ma oleksin peaaegu uskunud, et see nii on, kui te jeda mulle ütlesite. Mis te ütlete selle kohta, härra kapten?“

Küsimaja lihtsus ja otsekohesus kutsusid esile kaptenis wõimsa soowi tunnistada jeda, mille üle ta selgusele jõudis ja nimelt, et pühapäewa austamisega ei saa piibli neljas käsk täidetud. Aga kui tõde oli tema huultelt kuuldawale tulemas, siis hoidis ta jeda tagasi. Ta mõtles, et praegu võib-olla ei ole kõige kohajem aeg jeda teha. Wiimaks ütles ta meeldiwa naeratusega: „Minu armas sõber, miulised küsimused laseme õpetajal lahendada.“

Gerald Wilson, kes härra Severance lähedal seisis, sõjistas wimasele midagi kõrwa.

Härra Severance, kes õiglase ja wabameelne inimene, sai sellest tõrke ettepanekuks: „Minu daamid ja härrad, meil on laewas kaasreisijaks üks kristlik waimulikust seijusest härra kõrge haridusega ja tõsi jumalakartusega, jeda ma hingamispäewa küsimuses mõõduandwaks pean. Ma olen tema jutluseid kuulnud ja sellepärast wõin ma tema wõimistest rääkida. Ma ei usu, et me weel midagi paremat wõiksime teha, kui härra Andersoni üles otstida ja temalt wastust paluda küsimusele, mida praegu esitati. Kõik, kes selle poolt on, palund käed üles tõsta!“

Ettepanek wõeti peaaegu ühel häälel wastu, ainult härra Spaulding ei olnud selle poolt, nagu märgata wõis.

Soomiti, et härra Anderson tuleks weel samal päewal läbirääkimiseks.

Härra Severance avaldas aga tungiwalt soowi, et kofkutulemine järgmise päewa peale määrata, et siis wõiks ka teisi kaasajõitwaid õpetajaid koosolemisele kutsuda, et wõida kõnemeeste poole pöörata ja seeläbi küsimust igakülgselt selgitada.

10 p e a t ü k k .

Saruldane õpetaja räägib

„Ta ei näi nii wäga „Kristuse ristilööjana wälja,“ ütles üks daam teisele, kui härra Anderson

järgmisel päeval määratud tunnil saali ilmus, astudes kaasreisijate juure.

„Wõib-olla tõsi,“ ütles tema sõbranna, „et ta ei ole juut, aga ma olen endas mõelnud jest ajast kui me San-Franciscost lahkusime, et ta tõeliselt Kristust ei usu. Ta õpetawat, nagu mulle üks õpetaja seletas, et me enam käsupidamise kui usu läbi Kristuse jisse, ära pääsime. See on mulle hirmus mõelda.“

Särta Anderson teretas naeratuslega kaasreisijaid ja nimetas, et temal juht midagi iseäralikku pole öelda ja palus kõiki mitte waifida, kui sellegil on head mõtted. Ta lõi Harold Wilsoni nimega märgitud piibli laual lahti ja palus kõiki temaga ühes palvetada, et Jumala waim nende uuremisi juhiks ja nad kõik wõiksid walguist saada.

Millise ilusa ja lihtsa palwe ta pidas! „Meie Jha, kes ja oled taewas,“ algas ta, „me täname sind sinu püha sõna eest, mida me oleme täna kokku tulnud uurema. Me täname sind Jeesuse pärast, tema juure ahwri eest, mis ta meie jaoks on toonud, et me temas sõbra leiame, kes on parem tuhandete hulgaist, kes meist wäga lugu peab. Me täname sind hea waimu eest, mis meid hoiab patu eest ja õpetab meile eluteed, kes sind meile ilmutab ja jõudu annab wõitu saada. Sinu arm on meie ainuke lootus. Meis ei ole midagi head ja me wõime ainult tema nimel, keda ja meid oled õpetanud armastama, sinu juure tulla. Waata oma armsa Poja ja tema elu peale, näe meid temas ja tea, et me teda juht nüüd usus oma Ennistegijaks tahame wastu wõtta. Me kiidame sind sinu helduse pärast, ja siidamest anname end sulle. Juhhi ja meid sel uuremistunnil ja tee end auliseks selles, et ja meile tõde Jeesuses täieliselt tunda annad. Amen!“

(Järgneb.)

Tõsine peatükk wanematele.

Nagu allik, nõnda oja; nagu wanemad, nõnda lapsed. See on tõde, millel kombeliselt pole mitte wähem tähendust kui füüsiliselt, kuigi on olemas erandeid. See on ja jääb igaweseks tõeks, et keegi ei wõi jeda anda, mis tal omal ei ole; keegi ei wõi tarkust, woorust jne. rohkem oma lastele jagada, kui ainult sel määral, kui tark ja hea ta ise on.

Igal rahwusel on omad näowormid, niisama on ka igal üksikul isikul ja perekonnal omad puudused, jest lapsed päriwad wanematelt jõu ja jõuetuse, elu ja surma, elu õitseaja ja wananemise.

Ena mõju on äraarwamatu, jest ta on terve inimsoo oma siidame all kannud. Et Jumala waju tema siidames peitub, siis antakse jee üle põlwest põlwe; ta ei anna lapsele üksi keha, waid ka waimlijed tungid ja wäga juure tähendusega on ena meelelaad, mis mõjub lapse kasvatamisele ja kogu tema eluajale.

Lapsed on abielu wili. See nähtub juba selgest, et neil on jarnadus wanemate waimliste ja fehaliste ijeäraldustega. Nagu puuwili tõendab puu wäärtust, nii tõendawad ka lapsed wanemate häid wõi pahu kaldumusi.

En jalgamata tõsiasti, et lapsed päriwad wanematelt teatud fired ehk hingelised haigused. Ükski firt ei awlda hinge peale nii suur mõju, ükski hingeline haigus ei tee nii palju kahju kehale, kui kõlbujeta elu; jelle üle ei kahtle keegi, kes on pidanud kannatama nende inetute ja hirmjate tagajärgede all.

Järelikult wanemad pärandawad jelle fire lastele kõige kindlamalt. Pikemaajalised tähelepanelid tõendawad täielikult jeda ütelist. Tähelepanelid kaswatajad on tihti märganud, et firglikute wanemate lapsed juba warajastes aastates firglikust awaldawad, nii siis enne, kui jeda wõib juuguliseks tungiks pidada ja ilma et mingi asi neid põhjustaks jellesse pahesse jattumast. Nende armetute, kombeliselt wigaste laste juures läheb täde järgmine ütetus: „See on jee kurjuse needus, et need inimesed lapsi jünnitades kurjust jünnitawad“. (Schiller.)

Wanemad! Te nuretjete eijimesed wõimalused, et teie lapsed omawad halwad kaldumused. Te ei leia jelle põhjust mujalt, kui enda juurest, kui teie firgede üle ei walitse. Reed piirid on fitsamad, kui jeda palju abielurahwast arwab, kui need noormehed ja neiud arwawad, kes oma rikunud nooruses abielluwad, et wabaneda kõikidest fitsendustest. Nii fantakse lihahimulised kaldumused ühest põlwest teise ja kogu järeltulew jugu on mürgitatud. Kui paljud on saanud pahadeks inimesteks, roimariitiks, jellepärast, et nende wanemad on elanud kõlwatut elu.

„Wõib ilma häbenemata öelda,“ ütles keegi tubli ja inimjõbralik arst, „et üheski metsijute rööwliste pesas ei ole nii palju orje, kui nõndanimeetatud kultuurilistes linnades, kes on juba imewate lastena lumfered, kes wanemate teotust oma nõrgas kondikawas kannawad, kes midagi muud ei ole kui häbimärk ja kõlwatute wanemate häbitöö wili.“

Lihahimu on tuli, mis häwitab iga terve loe. Sellest pahast ja alatust elust tulnud nõrkus fantakse lastele edasi, mis teeb nad nõrgaks, elujõuetuks, wastupidamatuks ja põhjustab neid jamuti kõlwatusele.

Pika eluea peale ei wõi need loomuwastajelt elawad wanemad mitte mõelda; nad jarnanewad poolkuiwanud puu õitele, ühele närtsinud roosile, mille õied ja pungad enneaegu maha langewad — karistus loodusejeadustest üleastumise pärast. Wanemad ja lapsed fantakse enneaegjelt kanderaanil ära; surm on saanud neilt enesele saagi.

Jga patt toob karistuse; jee on muutmata looduse wajalikkus. Patt, Jumala ja looduse käjüst üleastumine, on kuritöö oma ihu ja waimu wastu.

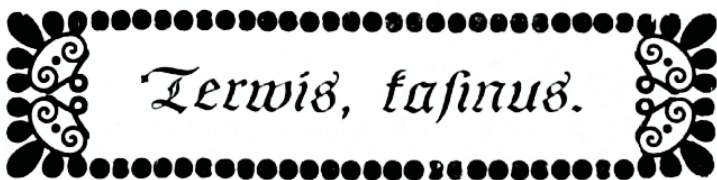
Uga teie patud, wanemad, saadavad kahetõdise fu-
ritöö, nimelt hufatalie teile endile, teie lastele ja
lastelastele.

Et ema last oma jiidame all kannab, see teeb
neid üheks ihuks ja üheks hingeks. Ta kannatab
ja tunneb ühes emaga ja rajeda ema haigus on te-
ma ihuwiljale kahjulik ja tema tundeelamustest
oleneb lapse iseloom. Gjimefed tunded, mis laps
jaab ema tunnete kaudu, mõjuvad tugewasti are-
newatele organidele; ferratafje neid alatafa, siis
jaawad need omajeks.

Mõelge järele, hoolitsege oma laste jüütufe eest.
Muidu peate ferd abinõu otfima, et neid päästa
ja te ei leia.

Uрге õelge, wanemad, et te oma lapsi armasta-
te, kui te ise oma terwißt loomuwastafe eluga rifute.
kui te jaate oma laste puhtufe ja terwiße äraand-
jateks ja juba enne jündimist neid ära mürgitate!
— Usfuge mind, nõrkus, armetus, warajane juur,
on patu jisse langemud inimese wiinne tee! Selle-
päraßt ei jõua wana testamendi käsuandjad ja ter-
wishoiu alal meiftrid küllalt toonitada, et „Sumal
mühtleb wanemate illekohut laste kätte kolmandast
ja neljandast põhweßt jaadif.“

Milline tõfine ja juur kohustus on jellepäraßt
wanematel oma poegi ja tütreid õpetada kombelift
ja õhwrimeelset elu elama, et neift kaswafjid head
inimesed ja Sumala tahtmiße järele lastele elu fu-
giffid, kes kehalißelt ja hingelißelt terwed on.

Terwis, kasinus.

Laulmine on terwißeks.

Laulmine awaldab inimejele mõju, millel on
juurem tähendus, kui jeda üldijelt mõistetatafje.
Nimelt hingamiseliunditele, kopsudele on see wäga
hea. Seda mõib armudega tõendada. Harilikult jis-
se- ja wäljahingamise juures jaab alati wäite oja,
nimelt üks seitsmendif, õhußt uuendatud; alles tõ-
fistel jõupingutustel, kus on jügaw hingamine,
näiteks mäkke ülesminekul, jümmib täie-
line õhu wahetus. Õhuwahetust kopsus mõib
teatud määral mõrrelda tea õhutamisega. Õhu-
tatafje tuba ainult pealiskaudjelt, awades mõib olla
ainult ühe õhuafna, siis ei saa äratarwitatud õhk
ilmasti nii kiiresti puhta wälisõhuga wahetuda.
Kopsu jäänud õhk jifaldab mürgiseid gaase (üüfi-
hape), ja on jellepäraßt organismile kahjulik, kuna
täielik õhuwahetus jügawalt hingamisel mõimaldab
kudelele rohkel määral hapnikku. Sisse- ja wälja-
hingamise harjustega juurendatafje kopsude laiene-
miswõimet ja nii mõib kops mahutada juurema
hulga õhu. Selle jaawutamiseks pole paremat
abinõu, kui meetodiline lauluharjutus, mille läbi

kaswab kopsu tegewusõud ja kõrwaldatafje täie-
likult paha õhk kopsust. Tige laulmiße juures ei
hingata jisse enne uut õhu, kui tõif õhutagawara
kopsus on ära tarwitatud. Sellega juureneb kopsu
tegewuswõime ja jellepäraßt on teadus laulmiße
„elu tarwiduseks“ tunnistatud. Suurem jagu in-
meji mõiwad harilikult täishingatud kopsust wälja
hingata 3200 r. em. ümber õhu, kuna laulja see-
wastu 5000 r. em. ja lauljannad 4000 r. em. üm-
ber, nagu dr. Farth jeda kindlaks on teinud. Te-
norilaulja dr. Gunz mõib ifegi laulda terve laulu,
Schumanni „Die Rose, die Lilie“, ühe hingetõm-
bega.

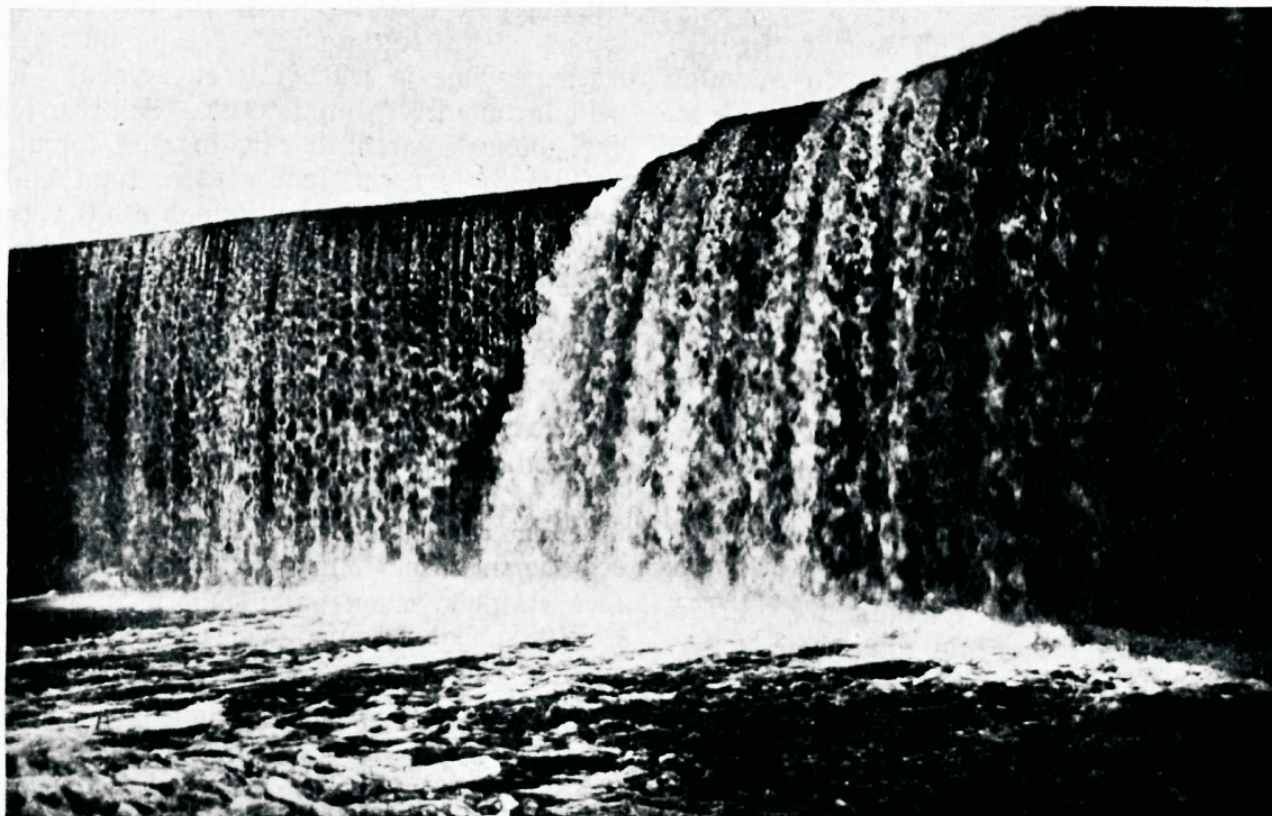
Harilikult, pealiskaudjse hingamise juures kan-
natawad kõige rohkem kopsutipud. Nagu hoolitult
tuulutatud toal jääb paha õhk peaaßjalikult murka-
desje ja mõõbli wabele, nii jümmib ka kopsutippu-
des puundulik õhuwahetus. Wiimaks ei woola nru-
desje enam üldie toitwat ja kofutatawat hapnikku ja
koed ei junda enam haigusidudele wastu panna.
Sellest jaawad kopsuhaigused algufe, lihtjast kopsu-
tippude põletikust kuni raske tüüfikufe tõweni.

Kui kopsud jaawad jügawamal hingamisel
enam õhu, siis loomalißelt paraneb ka weri. Kõle-
lele oleks jeda rohlem tarwis kui werewaestele ja
kahwatusõbelistele tütarlastele? Sellega on korra-
päralised lauluharjutafjed wäga jomitatavad ja on
palju tähtjamad, kui flawerimäng. Raatates riided
ei tohi nii tißjad olla, et takistawad täielist ja waba
hingamist.

Et jügawama hingamise juures muutub weri-
ringwool korralikuks ja weriõoned laienewad, siis
ei laulmine ka jüdamelihaste tugewumise abi-
nõuks. Profesjorid Aroncker ja Demriens peawad
jeda korrapäralist jügawalt hingamist „paranda-
waks jüdamis masjafiks.“

Kopsutegewuse juurendamist on janitaararst
dr. Niemeyer nimetanud „mahlade walmustamisel
tulokohendamiseks“. See mõjub wereringwoolu jü-
rendamiseks ja täielikumaks õhuwahetuseks ja jel-
lega tõuseb keha ülesehitawate ainete hull. Nii on
pea tõif lauljad toitufe juhtes terwed ja nad üt-
lewad, et jellest ajaßt kui nad on hakkamud laulma,
on neil alati hea iju. Dr. Niemeyer ütleb: „Laul-
mine ei tee mitte üffi tugewaks waid ka pafjaks“,
ja seletab ära jelle wäite järgmiße näitega: „Siinne
aasta eest jain ma tundma lauljannat preili M.
kahkümenaastajelt, kes praegu juurlinnades parim
jopraanilaulja, jel korral aga tundmatu, olles tee-
nistufeta ja puundustes. Gjimejel nägemisel mõis
teda poolnälginuks pidada, kuid tema juußt kõlafid
jüiski puhtad pärilijed toonid. Weel rutem, kui
ma jeda arwajin, läks mu ütelus täide, millega ma
teda siis julgustafin, et tema häälepaelte kõlale
warsti kaasa kõlab metalli kõla tema waewa tajuks
ja kui ma teda wiie aasta päraßt ooperilauljana
nägin, siis ei oleks ma teda enam peaaegu ära tun-
nud: ta oli kehalißelt täiesti arenenud. Selleks on
ta jaanud oma laulmißega kui eluharjumusega, ife-

Waade Jägala-Soale.

enejeft õieti hingates. Tema kehakaalu wahhe müüd ja sel korral on, weel wahhe õeldud, saja naela ümber.“

Laulmisega ühenduses seisew waheliha ja kõhulihaste liigutused awaldawad mehaaniliselt head mõju seedimisorganite tegevusele. Enam kannatab naisjugu seedimisriikete all, sest et neil waheliha tegevus hingamise juures nõrgem on. Aga ka meestel, kes alati peawad istudes töötama, on seedimisorganite tegevus taifistatud, millest tekib were- ja sapipais. Sgal niisugusel juhtumil on wäga terwiseks ja soowitaw korrapärane laulmine.

Hingamisharjutus on ühtlasi hingamislühaste harjutus. Hingamine laulmisel paneb tegevusse kogu kaela ja keha muskolid. Ka selgroog läheb sirgeks, sest hügewalt hingamine nõuab alati sirget seisakut; küürus seiswaid lauljaid ei ole. Nii on laulmine ka musklike harjutuseks, millel on oluline osa keha arenemiseks. Witterkorralik hingamine kutsub enneaegselt esile rina kõrmpsluu luustumise mille tagajärjel kaob rinnakorwi paendumus ja hingamine jääb raske. Korraliku laulmise läbi juureneb kõrmpsluu paendumus ja rinnakorwi laie-

neb alataja. Selle läbi omab keha pääle sirge seisaku ka ilusa wormi.

Nõnda siis, korralik laulmine on kehaliijeks harjutuseks, millel on hea mõju terwisete ja meeleolule. Inimejed on jeda tunnud juba wanast ajast. Sellest tuleb laulja ülew meeleolu, kehaline terwis, elurõõmsus jne. Ka marsilaulud ei ole käimisel üksi wahelduseks, waid tõstawad ka keha tegevus- ja wastupanujõudu. Sellepärast on arstiteadlane luuletajaga iihes nõus: Laulgu, kellele laul on an-

Dr. Otto Thraenhart.

„Meie Aeg“

maksab aastas 2 krooni.

Üksik number 20 senti.

Proowinumbrid maksuta.

Wäljaandja: E. P. Udov. K. Eesti Liit. Tellimised tul ka rahasaadetused saata Amanda Nuka'le. Merepuiestee nr. 14-a Tallinnas.

Wastutaw toimetaja: M. Bärengrub, Merepuiestee nr. 14-a, Tallinnas.